

Verkenning omgevingsvisie: kompas voor 2030

Verkenning thema's duurzaamheid, wonen, werklocaties, buitengebied, zorg & welzijn, mobiliteit, detailhandel, vrijetijdseconomie, horeca, onderwijs en sport

Etten-Leur, 9 mei 2017

Thema: Duurzaamheid

Hoe staan we er voor?

Etten-Leur scoort redelijk goed op de landelijke duurzaamheidsbalans

Het uitgangspunt voor duurzame ontwikkeling is het voorzien in de behoeften van zowel de huidige generatie als toekomstige generaties. In de 'Toekomstvisie Etten-Leur' (2012) toetsen we duurzame ontwikkeling aan de balans tussen het ecologisch, het sociaal-cultureel en het economisch kapitaal¹. De keuzes van nu mogen niet leiden tot afwenteling van nadelige effecten naar toekomstige generaties of andere beleidsvelden. De uitdaging is om de juiste balans te zoeken en prioriteiten te stellen die passen bij de plek en opgave.

Etten-Leur streeft naar een duurzame sociale ontwikkeling. Inwoners krijgen de kans zich te ontwikkelen, ontplooiën en ontspannen. Daarnaast gaat Etten-Leur voor een duurzame ruimtelijke ontwikkeling. Het milieu heeft volop de aandacht. De kwaliteit van gebouwen en openbare ruimten is hoog. Het leefmilieu is gezond en veilig. De infrastructuur is goed. En er is onverminderd aandacht voor de kwaliteit van bodem, water, geluid, luchtkwaliteit en de gehele leefomgeving. Tot slot streeft Etten-Leur een duurzame economische ontwikkeling na. Zij heeft een goed vestigingsklimaat, biedt kansen aan de beroepsbevolking om te werken en heeft aantrekkelijke voorzieningen voor inwoners en bezoekers.

De duurzaamheidscore van Telos is een goede graadmeter voor de balans. Met een duurzaamheidscore van 52 staat Etten-Leur op positie 95 van de duurzaamheidsbalans voor alle 393 gemeenten.² Deze score betekent niet dat een optimale balans is bereikt. Elk initiatief moet bijdragen aan het verbeteren van de balans.

Inwoners waarderen het woon- en leefklimaat en de groene uitstraling

De inwoners waarderen het woon- en leefklimaat hoog met een cijfer 8³. Etten-Leur heeft een groen imago en over de hoeveelheid groen is ruim 90 % van de inwoners tevreden. Per woning is gemiddeld 80 m² groen aanwezig. Je ziet wel een verschil tussen wijken: de oudere wijken kennen minder groen, terwijl in de jongere wijken groen en water volop aanwezig zijn. Een groene leefomgeving verhoogt het woonklimaat en nodigt mensen uit tot bewegen in de buitenlucht. Groen en water maken deel uit van de ecologische infrastructuur. Naast het openbaar groen en natuur, bestaat deze ook uit particuliere tuinen en agrarische natuur. De ecologische infrastructuur ondersteunt de biodiversiteit.

¹ Ecologisch kapitaal: ecosysteemdiensten als schone lucht, schoon water en flora en fauna (biodiversiteit). Een duurzame omgang met het ecosysteem is gericht op het versterken van de ecosystemen en het voorkomen van verstoringen welke ook negatieve invloed kunnen hebben op het menselijk welzijn.

Sociaal cultureel kapitaal: mentaal, sociaal en fysiek welbevinden. Een sociaal en cultureel duurzame samenleving gaat o.a. uit van gelijke kansen, vrijheid, brede toegankelijkheid van voorzieningen en veiligheid. Economisch kapitaal: welvaart en werkgelegenheid. Een duurzame regionale economie genereert voldoende welvaart voor huidige en toekomstige generaties, heeft een divers bod qua werkgelegenheid en heeft voldoende dynamiek om in te spelen op veranderende maatschappelijke ontwikkelingen.

² Bron: Waarstaatjegemeente.nl: Duurzaamheidsbalans

³ Bron: Waarstaatjegemeente.nl: Burgerpeiling

Groen en waterpartijen zorgen daarnaast voor de opvang en het vasthouden van regen- en grondwater. Ook voorkomt het hittestress Deze eigenschappen maken de stad klimaatbestendig.

Met welke ontwikkelingen moeten we rekening houden?

Zonder duurzame ontwikkeling gaat de verstoring van natuurlijke systemen door

Duurzaamheid is de afgelopen jaren nadrukkelijker op de agenda gekomen. Het belang van het ecologisch kapitaal is decennialang onderschat. De mens heeft natuurlijke systemen verstoord en de effecten worden steeds duidelijker zichtbaar. Deze verstoring gaat nog steeds door. Laten we dit proces zo doorgaan, dan kunnen klimaatverandering en andere effecten op termijn tot grote problemen leiden. Je kunt daarbij denken aan voedselschaarste, gebrek aan water, uitputting van grondstoffen, stijging van de zeespiegel, hitte, hevige neerslag en uitbraak van dodelijke ziektes. Dit vraagt niet alleen om een mondiale en nationale inspanning, maar juist ook een lokale.

Beperken van de opwarming van het klimaat is breed gedragen ambitie

Internationaal bestaat politiek breed gedragen de ambitie om de opwarming van het klimaat te beperken tot ruim beneden 2° Celsius⁴. Om dit te bereiken is het noodzakelijk om de uitstoot van broeikasgassen met minstens 80% terug te dringen. Naast de vermindering van de uitstoot van CO₂ spelen ook andere broeikasgassen een rol, zoals methaan dat vrijkomt in de veeteelt. We moeten broeikasgasarm produceren en consumeren.

In oktober 2013 stelde de rijksoverheid de 'Klimaatagenda, voorkomen, aanpassen en ondernemen' vast. De lokale overheid krijgt in deze agenda een belangrijke rol. Alleen door een krachtige combinatie van voorkomen, aanpassen en klimaatintelligent ondernemen kunnen we de nadelige gevolgen van de opwarming van het klimaat beperken.

Andere manieren van energieopwekking en beperken van de vraag

Bij de overgang naar broeikasgasarm produceren en consumeren staat de energietransitie op de voorgrond. De meeste energie wordt nu opgewekt door gebruik te maken van fossiele brandstoffen. Te verwachten is dat deze vorm van energieopwekking steeds meer zal worden vervangen door meer duurzame vormen zoals wind, zon en biomassa. Deze transitie vraagt om investeringen en aanvaarden van veranderingen in ons landschap.

Behalve het vergroten van het aandeel schone (hernieuwbare) energie zal worden ingezet op energiebesparing. De energievraag moet namelijk omlaag. Het energiegebruik bij de productie van voedsel en andere goederen moet worden teruggedrongen. Via nieuwe verwarmingstechnieken en isolatie moet de vraag in de gebouwde omgeving worden beperkt. De reductie van de uitstoot van broeikasgassen in het verkeer is alleen mogelijk door nieuwe technieken en een andere kijk op vervoer (zie verkenning thema 'Mobiliteit'). Minder energiegebruik vraagt om bewustwording en aanpassing van het consumptiepatroon. De doelstelling om in 2050 energieneutraal te zijn, vraagt niet alleen een inspanning van de overheid maar van iedereen. Je ziet dat inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties hierin steeds meer zelf het initiatief nemen (de 'energieke samenleving'). In Etten-Leur is de energiecoöperatie DuurSaam Etten-Leur actief.

⁴ Klimaatakkoord van Parijs: In het akkoord wordt de bovengrens van 2° opwarming ten opzichte van het pre-industriële tijdperk voor het eerst in een juridisch instrument vastgelegd. Bovendien wordt het streven vastgelegd om de opwarming beperkt te houden tot 1,5°. Verder is een doelstelling dat er een einde moet komen aan het gebruik van fossiele brandstoffen, aangezien dit een belangrijke oorzaak is van de overmatige CO₂-uitstoot. Het akkoord verplicht lidstaten om nationale klimaatplannen op te stellen.

Verspilling van grondstoffen tegen gaan door hergebruik (circulaire economie)

Veel producten danken we na gebruik als afval af. Dit gedrag leidt tot verspilling van grondstoffen, vervuiling van de leefomgeving en aantasting van het landschap. Het storten van vuil of verbranden is niet langer de oplossing. Hergebruik staat centraal: de circulaire economie. Met een rijksbreed programma wil de landelijke overheid een circulaire economie ontwikkelen in 2050. In een circulaire economie zijn er geen afvalstoffen. Ze zijn grondstoffen voor nieuwe producten. Nieuwe technieken voor recycling en de productie van natuurlijke, herbruikbare goederen moeten dat mogelijk maken. De landelijke overheid maakt daarover afspraken met bedrijven. Daarnaast is er een programma om de maximale hoeveelheid restafval per inwoner terug te dringen.

De circulaire economie gaat niet alleen over consumptiegoederen maar ook over hergebruik van bestaand vastgoed. Bij nieuwbouw vergroten we de kans door bij het ontwerp met hergebruik rekening te houden. We denken niet alleen aan flexibele bouwsystemen of hergebruik van bouwmaterialen maar ook aan hergebruik van huishoudelijk water of de inzet van regenwater hiervoor.

Toenemende behoefte aan een gezonde en groene leefomgeving

Een goede gezondheid scoort hoog. Veel mensen denken bewuster na over voeding en gedrag. Ze vinden een gezonde leefomgeving belangrijk. Groen en water bevorderen het welzijn en de gezondheid van de bewoners. Bomen zorgen niet alleen voor zuurstof maar ook voor verkoeling bij stijgende temperaturen. Ruimte voor water kan overlast bij intensieve regenval beperken. Beide het gevolg van de klimaatverandering. Maar ook verdroging kan een gevolg zijn. Ons water- en rioleringssysteem moet hierop worden afgestemd. Daarnaast is er nog een slag te maken om het gewenste niveau qua waterkwaliteit te bereiken.

Geluid, geur, luchtkwaliteit, bodemverontreiniging en verspreiding van ziektekiemen zijn eveneens van invloed op de gezondheid. Bovenmatige hinder moeten worden voorkomen. Verontreinigingen moeten worden voorkomen en waar nodig gesaneerd om gezondheidsschade te voorkomen. Duurzame voedselproductie en aandacht voor dierenwelzijn sluiten aan bij de zichtbare trend waarbij consumenten op zoek gaan naar gezonde en eerlijke voeding bij voorkeur uit de eigen regio (zie verkenningen thema's 'Buitengebied', 'Detailhandel' en 'Horeca'). Daarnaast neemt de weerstand toe tegen het gebruik van stoffen die schadelijk voor de gezondheid zijn.

Wat zijn onze opgaven?

Herstel van natuurlijk evenwicht door duurzame ontwikkeling

Willen we de verstoring van natuurlijke systemen beperken dan is een goede balans tussen sociale, ruimtelijke en economische ontwikkeling gewenst. Dit vergt maatschappijbreed een omslag in denken en doen. Van een veelal eenzijdige benadering naar een integrale benadering. Over het geheel ligt hier de grootste uitdaging. Nieuwe initiatieven mogen de balans niet eenzijdig verstoren. De gevolgen mogen niet worden afgewenteld op toekomstige generaties. Wat moeten we doen om dit te bereiken?

Terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen en andere schadelijke stoffen

De uitstoot van broeikasgassen zoals CO₂ en methaan en andere schadelijke stoffen leidt tot opwarming van de aarde en andere negatieve gevolgen voor de leefomgeving. Productiemethoden, verwarmingstechnieken, vervoerssystemen en consumptiepatronen moeten worden aangepast. De energievraag moet omlaag en energie moet op duurzame wijze worden opgewekt.

Wat is er nodig om dit doel te bereiken en hoe geven we voorzieningen voor de opwekking van schone energie een plek in de leefomgeving?

Ontwikkelen van een circulaire economie

De verspilling van (natuurlijke) grondstoffen kunnen we alleen stoppen als we afval gaan aanmerken als grondstof en deze gaan hergebruiken. De huidige ambities van de gemeente Etten-Leur sluiten goed op deze ontwikkeling aan. Het uiteindelijke doel is een samenleving zonder afval. De transitie naar een circulaire economie gaat verder. In de bouw moeten we meer gebruik maken van bestaande panden en flexibele bouwsystemen. Maar hergebruik van huishoudelijk water of de inzet van regenwater voor dit doel, past in een circulaire economie. Hoe gaan we samen met alle betrokken partijen deze transitie in de praktijk realiseren?

Behoud van een gezonde en veilige leefomgeving

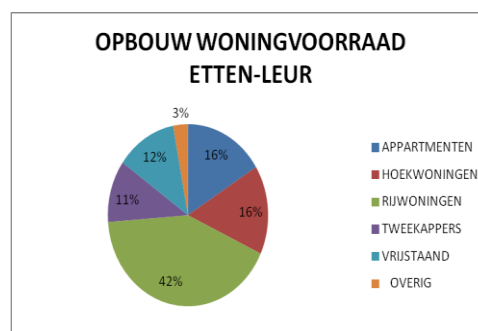
We zetten ons in voor een gezonde en veilige leefomgeving. Niet alleen een leefomgeving zonder schadelijke invloeden in lucht, bodem en water, maar ook waar je mentaal en sociaal welbevinden ervaart. Door plotselinge gebeurtenissen, zoals rampen met gevaarlijke stoffen en overstromingen, kan er acuut gevaar ontstaan voor de gezondheid. Een maatschappij zonder risico's bestaat niet. Met welke risico's moeten we rekening houden en wat is er nodig om deze risico's voldoende te beheersen?

Thema: Wonen

Hoe staan we er voor?

Etten-Leur heeft een gevarieerd aanbod woningen

Per 1 januari 2017 staan er circa 18.500 woningen in Etten-Leur. Circa 63% is een koopwoning, 37% een huurwoning. Van de huurwoningen is circa 80% in het bezit van Woonstichting Etten-Leur. Een belangrijk deel bestaat uit rijwoningen (42%). Kijk je naar de ouderdom dan dateert 44% van de woningen van voor 1980 (circa 60% is voor 1990). Een kleine 3% is van voor de oorlog. Circa 16% van de totale woningvoorraad is appartement.⁵

Groen stedelijk wonen met veel laagbouw en een evenwichtige spreiding

In Etten-Leur is het 'gewoon goed wonen'. Veilig, groen en alle (basis)voorzieningen zijn binnen bereik. De meeste wijken kennen een lage dichtheid in een groene omgeving (ongeveer 25 woningen per ha). Je treft in de wijken vooral laagbouw aan. In enkele wijken is er een mix van laag- en hoogbouw. In delen van het centrum is er sprake van een meer stedelijke kwaliteit en een hogere dichtheid. Per wijk zien we goede spreiding qua leeftijd, inkomen, herkomst en woningtypen.

Bestaande woningen en woonomgeving zijn kwalitatief goed

Etten-Leur kent geen slechte woningen en geen probleemwijken. De woningen na 1990 zijn goed geïsoleerd. Enkele complexen zijn voorzien van warmtepompen en/of zonnepanelen. Nagenoeg alle woningen in de wijk Schoenmakershoek zijn niet aangesloten op het gasnet; ze beschikken over een warmtepomp. In de aanbouw zijnde wijk De Streek komen 200 nul-op-de-meter woningen.

Woonservicegebieden: wonen in een zorgomgeving

Samen met partners op het gebied van wonen, zorg en welzijn zorgen we voor het passend huisvesten van mensen die zijn aangewezen op beschermd wonen en verzorgd wonen. Samen met hen hebben we zogeheten 'woonservicegebieden' ontwikkeld (zie verkenning thema 'Zorg & welzijn').

Met welke ontwikkelingen moeten we rekening houden?

Groei bevolking, meer ouderen, meer kleine huishoudens

Etten-Leur hoort tot de stedenrij van West-Brabant. De groei van de bevolking wordt daar opgevangen. Etten-Leur huisvest niet alleen eigen inwoners. Volgens nu bekende prognoses stijgt het aantal inwoners van Etten-Leur nog de komende 15-20 jaar.

⁵ Bron: CBS

De groep 65 plus groeit fors in omvang ten opzichte van het jaar 2017. Het aantal jongeren tot 25 jaar neemt langzaam af. We krijgen mede door deze verwachte bevolkingsontwikkeling te maken met een forse toename van het aantal een en tweepersoonshuishoudens.

Aanbod bestaande woningen sluit minder goed aan bij woonwensen

Inwoners en nieuwkomers, die op zoek zijn naar een (andere) woning, zijn steeds meer aangewezen op de bestaande woningvoorraad of andere panden. Van belang is dat het aanbod aansluit bij de woonwensen. Geholpen door landelijke en lokale aandacht voor energiebesparing, veiligheid en comfort maakt de consument een steeds bewustere afweging hoe en waar hij wil wonen.

De vraag is of hij zijn woonwensen kan vervullen in het bestaande aanbod aan woningen. Zoekt hij een eengezinswoning in een rij dan heeft hij volop keuze. Volgens het 'Woningmarktonderzoek' (2014) en het 'Marktonderzoek' van Fakton (2016) is op termijn dit aanbod zelfs te groot. Het aanbod aan meer gewenste woningtypen zoals appartementen en tweekappers is daarentegen onvoldoende.

Niet alle woningen in bestaande woningvoorraad zijn voor voortgezet gebruik geschikt. Ze zijn aan het einde van de levensduur. Zeker in de huursector speelt dit. In de komende decennia ontkomen we niet aan sloop en vervangende nieuwbouw.

Aanvullend blijft nieuwbouw nodig

Het aanbod aan bestaande woningen is niet voldoende om de vraag en de groei van het aantal huishoudens op te vangen. De komende 10 jaar is nog steeds nieuwbouw nodig. Etten-Leur kan hierin voorzien. In de jaren 2017 tot en met 2025 bouwen we volgens afspraken met de provincie en de regio nog circa 1.250 nieuwe woningen. In de 'Toekomstvisie Etten-Leur' (2012) spraken we af dat de komende jaren we vooral in bestaande wijken bouwen. We houden daarnaast nadrukkelijk rekening met stedelijke uitleg.

Scheiden van wonen en zorg leidt tot andere woonwensen

Mensen willen zo lang als mogelijk zelfstandig blijven wonen. Ze stellen de stap naar een woning in een (beschermde) zorgomgeving steeds langer uit. Dit is soms alleen mogelijk als de woning wordt aangepast en zorg aan huis wordt verstrekt. Het tot op hogere leeftijd thuis wonen blijft mogelijk als in de directe leefomgeving voldoende voorzieningen aanwezig zijn en de openbare ruimte goed toegankelijk is. Ook andere leeftijdsgroepen vinden dat belangrijk zoals uit de jaarlijkse burgerpeiling blijkt. Gaat het om wonen in een zorgomgeving dan maken zorgaanbieders verschillende keuzen. Sommige kiezen voor centraliseren, andere voor onder begeleiding zelfstandig wonen in de wijk. Bij elke keuze hoort een passende oplossing.

Meer huishoudens doen beroep op de huursector

Cijfers van Woonstichting Etten-Leur en andere verhuurders tonen aan dat de vraag naar betaalbare en duurdere huurwoningen in komende jaren fors stijgt. Dit heeft verschillende oorzaken. De bouw van huurwoningen is de afgelopen jaren achter gebleven bij de vraag. Huurwoningen zijn verkocht waardoor het aanbod kleiner is. De groep woningzoekenden met een beperkt inkomen neemt toe. Ze zoeken een betaalbare huurwoning. Betaalbaarheid is een actueel probleem dat vraagt om passende en duurzame oplossingen. 'Passend toewijzen en wonen' betekent onder andere dat woningen ook op termijn nog betaalbaar en beschikbaar zijn. De totale woonlasten zijn daarbij bepalend. Het zogeheten 'scheef wonen' in de huursector mag als dat bijdraagt aan de gewenste mix aan huishoudens.⁶

⁶ Het onderzoek van RIGO uit 2017 naar woonlasten en doelgroepen geeft nadere informatie.

De belangstelling voor de duurdere huurwoning komt door een groeiende groep mensen met een middeninkomen op zoek naar een luxe huurwoning. De groep ouderen staat aan het einde van de wooncarrière en wil niet meer de lasten van een eigen woning. Jongeren met een goed inkomen zien huren als een flexibel alternatief.

Maatschappelijke ontwikkelingen kunnen leefbaarheid in wijken onder druk zetten

De kracht van onze wijken is een evenwichtige spreiding naar leeftijd, inkomen en herkomst alsook een goede mix aan woningen. In sommige wijken staat dit evenwicht onder druk. Dit is mede het gevolg van landelijke wet- en regelgeving. Denk aan 'passend toewijzen' van sociale huurwoningen, de taakstelling huisvesting statushouders en de gevolgen van scheiding wonen en zorg.

Elke leeftijdsgroep en cultuur heeft wensen bij wonen en de woonomgeving. Dat geldt ook voor studie, werk (flexibel), boodschappen doen en sporten. De groei van het aantal kleinere huishoudens leidt tot nieuwe wensen. Leidt dit verdere individualisering en wat betekent dit voor de gewenste participatie-samenleving? Hoe houden we onze wijken leefbaar?

Klimaatakkoord vraagt vanaf nu meer aandacht en aanpak

Internationaal bestaat een breed gedragen politieke ambitie om de opwarming van het klimaat te beperken (zie verkenning thema 'Duurzaamheid'). Het energieverbruik moet omlaag; de energieopwekking schoner. De grootste uitdaging ligt in het terugdringen van het energieverbruik bij bestaande woningen. In het uiterste geval is sloop van energie-inefficiënte woningen nodig. Een tweede uitdaging betreft flexibel bouwen en gebruik van hernieuwbare materialen. Beide maatregelen sluiten aan bij de 'circulaire economie' (benutten van afgedankte goederen als grondstof).

Wat zijn onze opgaven?

Een passende woning voor iedereen

We willen dat iedereen een beroep kan doen op een passende woning die aansluit op zijn woonwensen en inkomen. De gemeente kan dit niet alleen bereiken maar heeft de hulp nodig van haar (lokale) partners. Wat moeten we doen om dit doel te bereiken?

Bestaand vastgoed optimaal in blijven zetten

De opgave is om de bestaande woningvoorraad en leegstaande panden optimaal in te zetten als passend antwoord op de actuele en toekomstige vraag. De vraag naar kleinere woningen voor een en tweepersoonshuishoudens groeit. Dat geldt ook voor de groep ouderen en mensen met een beperking die zelfstandig woont. Dit lukt ons alleen als we woningen en panden aanpassen aan hun woonwensen. Wat moeten we daarvoor doen?

Woningen duurzaam maken

We willen woningen duurzaam maken. Daarbij hoort het terugdringen van het energieverbruik door isolatie, het gebruik van schone energie, het toepassen van nieuwe (verwarmings)technieken, flexibel bouwen en het toepassen van hernieuwbare materialen. De bereidheid van bouwers en woningeigenaren om hiervoor in actie te komen moet omhoog. De gemeente kan hen helpen en ondersteunen. Zij staat open voor initiatieven. Het uiteindelijke doel is een woningaanbod dat beter is afgestemd op een toenemende vraag naar comfort, duurzaamheid en veiligheid. Hoe kunnen we dit bereiken en wat betekent dit voor bestaande (energie)voorzieningen?

Nieuwbouw voegt toe wat de bestaande voorraad echt niet kan bieden

De nieuwbouw is aanvullend en maakt het mogelijk om beter in te spelen op de toekomstige vraag van de woonconsument. Het voorziet in het tekort tussen vraag en aanbod en voegt nieuwe woonproducten toe. Denk hierbij aan specifieke vormen van wonen en zorg. Of initiatieven van gelijkgestemden die samen hun huisvesting (en mogelijk ook de zorg) willen regelen. Hoe kunnen we aan deze vraag voldoen en welke locaties moeten daarvoor worden ontwikkeld?

Behoud en versterken van leefbaarheid van wijken

Onze wijken kennen een evenwichtige spreiding naar leeftijd, inkomen en herkomst. Als gevolg van verschillende ontwikkelingen staat de spreiding onder druk. Daarnaast beïnvloeden andere ontwikkelingen de leefbaarheid in wijken in negatieve zin. In belangrijke mate zorgen onze inwoners samen voor een goede leefbaarheid. De gemeente en lokale partners helpen hen daarbij in het belang van prettig wonen. Hoe zorgen we er voor dat de huidige evenwichtige spreiding blijft bestaan? En hoe krijgen mensen de kans om elkaar te ontmoeten en deel te nemen aan activiteiten?

Thema: Werklocaties

Hoe staan we er voor?

Etten-Leur heeft een regionale werkgelegenheidsfunctie maar kent ook pendel

In 2016 namen ongeveer 19.000 inwoners deel aan het arbeidsproces. Ruim 7500 inwoners werken in Etten-Leur. Anderen werken buiten Etten-Leur. Pakweg 70 % werkt in de regio West-Brabant, waarvan meer dan helft in de gemeente Breda (5100 personen). De pendel naar andere gemeenten in Brabant en Zuid Holland is nagenoeg gelijk (1500 personen per regio).

Etten-Leur kent totaal ongeveer 20.500 arbeidsplaatsen. Meer dan helft van de werknemers woont niet Etten-Leur. Ruim 43 % komt uit gemeenten in West-Brabant. De meeste komen uit Breda (10 %) en Rucphen (8 %). Ongeveer 20 % van de werknemers komt buiten de regio voornamelijk uit de rest van Brabant of uit Zuid-Holland. Dit beeld sluit aan bij de regionale werkgelegenheidsfunctie van Etten-Leur.⁷

De participatiegraad op de arbeidsmarkt is goed

Een indeling van het aantal arbeidsplaatsen naar opleidingsniveau leidt tot de verdeling 22,7 % laag, 45,5 % middelbaar en 31,8 % hoog. De verdeling verschilt per sector en per werklocatie. Kijk je naar de participatiegraad op de arbeidsmarkt dan scoort Etten-Leur met 68,1 % goed (gemiddelde andere gemeenten tussen 25.000 en 50.000 inwoners: 66,5 %).⁸ Dit percentage wijst op een goede balans tussen de vraag vanuit het bedrijfsleven en het aanbod aan beschikbare mensen uit de gemeente zelf.

Etten-Leur heeft vier specifieke werklocaties

De meeste banen vind je op vier specifieke grote werklocaties: de bedrijventerreinen Vosdonk, Attelaken, Zwartenberg en het kantorenpark Oostpoort-Trivium. Deze locaties zijn goed voor ongeveer 9750 arbeidsplaatsen. Deze verkenning gaat over deze werklocaties. In de verkenningen voor de beleidsvelden detailhandel, horeca, vrijetijdseconomie en zorg besteden we ook aandacht aan het werkgelegenheidsaspect.

Vosdonk, Attelaken en Zwartenberg: maakindustrie, handel, logistiek en midden- en kleinbedrijf

Elk bedrijventerrein heeft zijn eigen profiel. Vosdonk is met ruim 337 ha het grootste terrein gelegen aan de westzijde van het stedelijk gebied. Op dit terrein is een mix van grote en kleine bedrijven waar ongeveer 9000 personen werken. De mix aan bedrijven vormt de kracht van dit terrein⁹. Bedrijven maken gebruik van elkaars specialisme. De maakindustrie is nog steeds de grootste werkgever (ongeveer 20 % van het aantal arbeidsplaatsen). We zien wel een afname. De afgelopen jaren vestigden zich vooral transport- en distributiebedrijven.

⁷ Bron: CBS 2014

⁸ Bron: Waarstaatjegemeente.nl 2016

⁹ Je treft vooral vestigingen aan in de bedrijfstakken bouwnijverheid (38 vestigingen), industrie (177 vestigingen), handel (641 vestigingen), vervoer en opslag (76 vestigingen) en informatie en communicatie (142 vestigingen)

Vergeleken met andere locaties in de provincie Noord-Brabant scoort Vosdonk zeer goed als het gaat om economische performance, dynamiek en toekomstpotentie (tweede plaats op de vitaliteitsindex)¹⁰. Attelaken is ontwikkeld als woon-werklocatie aan de noordoostzijde van het stedelijk gebied (19 ha groot). Het accent ligt op het midden- en kleinbedrijf (lichte en middelzware bedrijven; circa 350 arbeidsplaatsen). Het bedrijventerrein Zwartenberg ligt aan de rivier De Mark op de grens met de gemeente Moerdijk. Dit bedrijventerrein kent industriële en opslagactiviteiten (19 ha groot en circa 400 arbeidsplaatsen).

Op de bedrijventerreinen staan kantoortactiviteiten meestal ten dienste van de gevestigde bedrijven. Op Vosdonk en Attelaken zijn ook kleine zelfstandige kantoren aanwezig. De meeste kantoren zijn op Vosdonk ondergebracht in bedrijfsverzamelgebouwen.

Oostpoort-Trivium: zakelijke en andere dienstverlening

Etten-Leur beschikt met Oostpoort-Trivium over een hoogwaardig en modern kantorenpark. Je vindt hier kantoren groter dan 500 m².¹¹ De locatie biedt nog ruimte voor uitbreiding van het vloeroppervlak met 1.200 m². Naast deze concentratie aan kantoren tref je kantoren aan in het centrumgebied en op solitaire locaties aan de randen van wijken. In 2016 waren 741 bedrijven in de zakelijke dienstverlening actief. Het valt op dat bij maar liefst 88,8% van deze bedrijven hooguit vier personen werkzaam zijn.¹²

Leegstand verschilt per locatie

Leegstand is van invloed op de kwaliteit van de werklocaties. Het aantal leegstaande bedrijfspanden verschilt per locatie. In 2016 stond van het totaal aanbod ruim 8 % een tot drie jaar leeg.¹³ De meeste leegstand is op Vosdonk. Het percentage leegstaande kantoren bedroeg ongeveer 20 % (landelijke gemiddelde: 17 %). Je treft deze leegstand met name rondom het Stationsplein en in Oostpoort.

Met welke ontwikkelingen moeten we rekening houden?

Nieuwe technologie, duurzaamheid en innovatie

De digitale revolutie staat nog in de kinderschoenen. Een stortvloed aan nieuwe technologie en innovaties komt op bedrijven af. De maakindustrie verandert ingrijpend als gevolg van digitalisering, nieuwe technologie, big data, robotisering en smart industry. Bedrijven richten zich meer op de vraag (verschuiving van productiegericht naar marktgericht), verbreden hun aanbod en verbeteren de productiviteit. Bedrijven kiezen meer voor het ontzorgen van de klant en een snelle en effectieve dienstverlening door het gebruik van apps.

Klimaatverandering en de uitputting van aardse grondstoffen vereisen verandering in het energieverbruik, de energieopwekking, de warmtevoorziening, mobiliteit en een transitie naar een 'circulaire economie'. Gangbare productieprocessen worden vervangen door processen met accent op toegevoegde waarde: kleinschaliger, schoner, duurzamer en gericht op innovatie en niches.

¹⁰ Bron: Buck Consultants International: Herstructurering bedrijventerreinen regio West-Brabant (28 mei 2013)

¹¹ Het totaal oppervlak aan kantoren groter dan 500 m² bedraagt 76.000 m² (voornamelijk Oostpoort-Trivium)

¹² Bron: Werkgelegenheidsenquête Regio West-Brabant 2016

¹³ Bron: Eigen administratie, december 2016

De arbeidsmarkt verandert

Hoe we over twintig jaar produceren, is vooral een uitkomst van bovenstaande trends. Maar op de arbeidsmarkt komt veel samen. De veranderingen in de productieprocessen vragen van werkenden flexibiliteit en nieuwe vaardigheden. Hoewel een deel van het werk laagwaardig blijft, zal over het geheel een hoger opleidingsniveau nodig zijn. Deze trend zie je ook in de zakelijke dienstverlening. De digitalisering van administratieve werkzaamheden leidt tot minder laagwaardig werk. De verwachting is dat de 'op-afroep-economie' doorzet. Een steeds groter deel van de werkenden kent relatief korte klussen voor wisselende opdrachtgevers. Een baan voor het leven is niet meer aan de orde. Wil je op de arbeidsmarkt actief blijven dan is regelmatige scholing van belang (zie ook verkenning thema 'Onderwijs'). Niet voor iedereen is dat even makkelijk en haalbaar. Een andere grote verandering op de arbeidsmarkt wordt veroorzaakt door de uitstroom van oudere werkenden. Het komend decennium gaan velen met pensioen. De vraag is of vrijkomende arbeidsplaatsen in voldoende mate kunnen worden ingevuld.

De opkomst van het stedelijk netwerk

De vier grote stadsregio's Eindhoven, Tilburg, Breda en 's Hertogenbosch worden economisch steeds belangrijker. Juist in deze regio's neemt het aantal inwoners nog steeds toe. Deze regio's zijn in trek bij bedrijven omdat de arbeidsmarkt goed is. De omringende gemeenten vormen een stedelijk netwerk met de centrumstad. Elke gemeente levert een eigen waardevolle bijdrage.¹⁴

Nog geen balans tussen vraag en aanbod

De provincie Noord-Brabant wil samen met gemeenten naar vitale werklocaties. Zij hanteert het motto 'Van meer naar anders'. Het aanbod aan werklocaties moet voldoen aan de nieuwste eisen van bedrijven en de vraag van vandaag en morgen. Binnen de regio West-Brabant ligt het accent op kansen voor de moderne maakindustrie (maintenance en biobased-industry) en de logistiek. In de totale provincie zijn er veel leegstaande panden en direct beschikbare bedrijfskavels. De komende tien jaar kan dit aanbod voor een groot deel in de vraag voorzien. Wel sluit het aanbod niet altijd aan bij de vraag (bijvoorbeeld: nieuwe grotere kavels nodig voor logistiek en transport). Beperkt uitbreiden van het aanbod blijft soms nodig. De verwachting is dat na 2026 de vraag volledig op bestaande bedrijventerreinen kan worden opgevangen.

De vraag naar grote kantoren zal verder afnemen

Ook in de kantorenmarkt is herstel in de balans nodig. Binnen deze markt is er eveneens sprake van een mismatch tussen vraag en aanbod. Regionaal zijn afspraken gemaakt om de mismatch op te heffen. Deskundigen verwachten echter dat de vraag naar kantoorruimten nog verder afneemt.¹⁵ Als belangrijkste oorzaken noemen ze de digitalisering van administratieve werkzaamheden, het thuiswerken en het deeltijd werken. Daarnaast kiezen steeds meer bedrijven voor concentratie van kantooractiviteiten, aandacht voor duurzame huisvesting en locaties nabij voorzieningen, goed bereikbaar per weg en openbaar vervoer. Ze laten bestaande kantoren achter.

¹⁴ Bron: Position-paper provincie Noord-Brabant: Brabant in transitie; naar een nieuwe koers voor het Brabantse verstedelijkingsbeleid

¹⁵ Bron: Stec groep: Visie voor kantorenmarkt in West Brabant

Wat zijn onze opgaven?

Etten-Leur blijft in de regio een aantrekkelijke vestigingsplaats

De ambitie uit de 'Toekomstvisie Etten-Leur' (2012) blijft staan. Binnen West-Brabant moet Etten-Leur een aantrekkelijke vestigingsplaats blijven voor ondernemers. Zij zorgen voor werk voor de eigen inwoners en inwoners uit andere gemeenten in West-Brabant. Etten-Leur kan zo een waardevolle bijdrage aan het stedelijk netwerk rondom de centrumstad Breda blijven leveren. Welke voorwaarden tot vestiging zijn van belang om dit doel te bereiken?

Samenwerken binnen stedelijk netwerk aan vitale werklocaties

De opkomst van het stedelijk netwerk vraagt om samenwerking met buurgemeenten en goede afstemming. Het gezamenlijk doel is een duurzame en circulaire verstedelijking. Vitale werklocaties met een gezonde balans tussen vraag en aanbod. Om die reden werken gemeenten samen om leegstand op bestaande werklocaties terug te dringen en overaanbod aan nieuwe locaties te vermijden. Hergebruik is het nieuwe bouwen en gaat voor op uitbreiden met nieuw aanbod. Maar is dit voldoende? En op welke plek kunnen bedrijven zich het beste vestigen rekeninghoudend met arbeidsmarkt, bereikbaarheid en ruimtelijke kwaliteit?

De kwaliteit van bestaande werklocaties behouden, versterken en toekomstbestendig maken

Bedrijven zijn eerder bereid tot vestigen of investeren in bestaand vastgoed als de vestigingsplaats aantrekkelijk is en de kwaliteit goed. Behalve deze opgave moeten werklocaties toekomstbestendig zijn. De technische innovatie, de energietransitie en het omschakelen naar een circulaire economie is alleen haalbaar als ondernemers in alle sectoren daarop alert inspelen, gericht investeren en innoveren in nieuwe producten, diensten en waardeketens. Niet alleen zij maar ook werkenden en de overheid moeten daarmee aan de slag. Huisvestigseisen en wensen voor de inrichting van de openbare openbare ruimte zullen veranderen. Wat is er nodig om de bedrijventerreinen Vosdonk, Attelaken, Zwartenberg en het kantorenpark Oostpoort-Trivium binnen het stedelijk netwerk te behouden en te versterken tot aantrekkelijke, moderne, toekomstbestendige en goed bereikbare werklocaties? En hoe voorkomen we nieuwe leegstand?

De arbeidsparticipatie blijft op peil

Veranderingen in het arbeidsproces leiden tot een andere vraag op de arbeidsmarkt. Overheid, ondernemers en onderwijs hebben samen een rol om deze veranderingen in goede banen te leiden, te zorgen dat vraag en aanbod in balans zijn, zodat iedereen volwaardig kan blijven meedoen. Wat is daarvoor nodig?

Thema: Buitengebied

Hoe staan we er voor?

Het buitengebied heeft meerdere functies

De belangen in het buitengebied zijn divers en raken andere beleidsvelden. De belangrijkste speler in het buitengebied is nog steeds de landbouw, maar ook natuur, water en recreatie vinden hun plek. In het laatste decennium is de component energiewinning hieraan toegevoegd in de vorm van windmolenparken langs de Groene Dijk en nabij de Bollendonkseweg en Zwartenbergseweg. Verspreid over het buitengebied vindt extensieve recreatie plaats (wandelen, fietsen, varen, paardrijden) en bevinden zich enkele toeristisch-recreatieve voorzieningen en meerdere natuurgebieden

Het buitengebied kent een gevarieerd landschap

Het buitengebied van Etten-Leur kenmerkt zich aan de noordzijde door een open kleilandschap, doorsneden door waterlopen, dijken en bomenrijen. Aansluitend daaraan is er een overgangsgebied klei-zand met typerende kenmerken zoals zogeheten broekbosjes. Aan de zuidzijde van Etten-Leur vind je een veenontginningslandschap, met afwisselend grote en kleine boscomplexen, heide, grasland en akkers. Rondom het stedelijk gebied tref je een zandlandschap aan: halfopen met een kleinschalig patroon van weg- en erfbeplantingen.

De grotere natuurgebieden liggen verspreid over de gemeente zoals in het open overgangsgebied de natuurgebieden Kelsdonk-Zwermlaken, De Berk en de Haagse Dijk en op de zandgronden het Liesbos, de Pannenhoef en de bossen aan het Schuitvaartjaagpad, de Kogelvanger en het Hellegat. Natuur vind je verder terug in kleinere elementen, zoals natte gebiedjes, wielen en vaarten in het noorden en waterlopen, struwelen, bosjes en houtwallen in het zuiden van de gemeente. De natuurgebieden zijn belangrijk voor extensieve recreatie.

Het buitengebied kenmerkt zich door balans, verwevenheid en aantrekkelijkheid

Het buitengebied kent een diversiteit aan functies. Er is sprake van een goede balans en verwevenheid van landbouw, natuur, water en recreatie. De landschappelijke diversiteit en de kenmerken van de diverse deelgebieden (kleigebied, overgangsgebied, centraal zandgebied en zuidelijk zandgebied) maken het buitengebied aantrekkelijk.

Met welke ontwikkelingen moeten we rekening houden?

Schaalvergroting, specialisatie, omschakelen of stoppen

In de agrarische sector zie je vier belangrijke tendensen. De eerste is gebaseerd op schaalvergroting en het vergroten van de effectiviteit (meer opbrengst en minder kosten per ha en/of dier). Bedrijven die deze slag niet kunnen of willen maken, verbijzonderen of verbreden hun activiteiten. Deze tweede tendens gaat uit van het inzetten op streekproducten, gezondheid en maatschappelijk verantwoord produceren en consumeren en/of een passende nevenactiviteit.

De wens tot omschakeling naar een andere agrarische of niet-agrarische bedrijfsvoering is de derde tendens die aan de orde kan zijn, eventueel als vervolg op een eerder opgestarte nevenactiviteit. De vierde tendens is dat bedrijven stoppen. Over de gehele linie neemt het aantal bedrijven in de agrarische sector af. De agrarische bedrijven die operationeel blijven, nemen vaak in omvang toe (overname van gronden en rechten van stoppende bedrijven).

Nieuwe agrarische (verschijnings)vormen en intensivering

Het agrarische landschap verandert. Vooral als gevolg van schaalvergroting en vergroting van de effectiviteit, maar ook door eisen vanuit de markt of regelgeving. We krijgen te maken met andere, nieuwe (verschijnings)vormen en intensivering. Denk bijvoorbeeld aan grotere gebouwen, installaties, teeltondersteunende voorzieningen, teelt op water, minder weidegang, minder biodiversiteit (verschraling, monotoon). De landschappelijke kwaliteiten kunnen onder druk komen te staan.

Toename verkeer en vervoer en grotere voertuigen

Schaalvergroting en intensivering hebben ook indirecte gevolgen. We noemen de groei van het aantal vervoersbewegingen bij schaalvergroting en de toenemende omvang van landbouwmachines en vrachtwagens. Niet alle wegen zijn hierop afgestemd. De omschakeling naar andere dan agrarische functies kan tot nieuwe vervoersbewegingen leiden.

Meer leegstand als gevolg van stoppende agrarische bedrijven

Er zullen bedrijven stoppen. Dat betekent leegstand. Het vrijkomen van agrarische bedrijfsgebouwen zal leiden tot verzoeken om die gebouwen voor andere dan agrarische doeleinden te mogen gebruiken. Burgers en bedrijven kloppen steeds vaker aan bij de gemeente met ideeën en initiatieven in het landelijk gebied en daarmee ook met vragen over de (soms knellende) regelgeving.

Toenemende behoefte aan rust, sport en recreatie

Het buitengebied zal in toenemende mate worden benut voor rust, sportieve activiteiten en recreatie. Behalve met het streven naar een gezondere leefstijl heeft dit ook te maken met de vergrijzing en de daaraan verbonden toename van vrije tijd. Een groene leefomgeving vormt vaak een stimulans om activiteiten te ondernemen, gezond bezig te zijn, elkaar te ontmoeten en samen aan de slag te gaan (zie verkenning thema's 'Sport' en 'Vrijtijdseconomie').

Klimaatverandering heeft gevolgen voor het buitengebied

De klimaatverandering zal enerzijds leiden tot wateroverlast (vaker zwaardere buien) en anderzijds tot verdroging (hogere temperaturen en langere perioden van droogte). De landbouw en de natuur kunnen daar last van krijgen. Daarnaast komt de waterveiligheid (bedreiging van mens, dier en objecten door water, meer dan 'slechts' wateroverlast) meer dan voorheen in het geding. Tot slot denken we bij klimaatverandering aan bedreiging van soorten en daarmee de biodiversiteit.

Gevolgen versnipperde natuur op biodiversiteit

Behalve klimaatverandering heeft ook de nog bestaande versnippering van de natuur gevolgen voor de aanwezigheid van soorten en de aantallen daarvan, ofwel voor de biodiversiteit.

Energietransitie kan van invloed zijn op het buitengebied

Duurzame en hernieuwbare energie zullen ook in het buitengebied tot nieuwe initiatieven leiden om de 'energieoogst' te verbeteren. Die initiatieven zullen invloed hebben op het grondgebruik en het landschap.

Aantasting natuur door stikstofuitstoot en mestproblematiek

De opgave Natura 2000 met bijbehorende Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en andere opgaven voor natuur en landschap zijn van invloed op het beleid in het buitengebied. Ook speelt de mest- en fosfaatproblematiek. Dit zijn geen specifiek lokale problemen. Het betreft bovenlokale vraagstukken (provinciaal, landelijk en Europees) waarop op dat niveau antwoorden moeten worden gegeven. We volgen deze ontwikkelingen en kijken waar het van invloed is op ons beleid.

Wat zijn onze opgaven?

Behoud van gevarieerd landschap, balans en verwevenheid

De landschappelijke diversiteit en de kenmerken van de diverse deelgebieden (kleigebied, overgangsgebied, centraal zandgebied en zuidelijk zandgebied) moeten behouden blijven. Dat maakt ons buitengebied aantrekkelijk. Ook de balans en een passende verwevenheid van de diverse functies zoals landbouw, natuur, water en recreatie moeten we behouden. Maar zijn landschappelijke diversiteit, balans en onderlinge verwevenheid wel te behouden gelet op de gevolgen van de te verwachten schaalvergroting en intensivering van de landbouw? Hoe ver kunnen we uit dat oogpunt daarin meegaan? Waar wel en waar niet? Onder welke voorwaarden?

En wat zijn de gevolgen als we nieuwe functies toestaan in het buitengebied bij omschakeling en het hergebruik van vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen? En hoe verhoudt zich een en ander met de toenemende behoefte aan rust, sportieve activiteiten en recreatie en het gebruik van het buitengebied daarvoor? Op deze vragen zullen we passende antwoorden moeten vinden.

Waterveiligheid, voorkomen van wateroverlast en tegengaan verdroging

De bescherming tegen water uit veiligheidsoverwegingen is een regionaal vraagstuk. De noodzakelijke voorzieningen moeten duurzaam in het landschap worden ingepast. In het noordelijk buitengebied van Etten-Leur speelt dat een rol. Het waterschap heeft de opdracht om dit samen met belanghebbenden en partners waaronder de gemeente te realiseren. Het ziet er naar uit dat dit met relatief beperkte voorzieningen gaat lukken.

Het beperken en beheersen van wateroverlast is een andere opgave, evenals het tegengaan van verdroging. De uitdaging is om beide opgaven in de uitvoeringssfeer eventueel te combineren: water tijdelijk vasthouden in bepaalde gebieden kan mogelijk een oplossingsrichting zijn in het kader van zowel de wateroverlast- als de verdrogingsproblematiek.

Het realiseren van een samenhangend, goed functionerend natuurnetwerk

Er ligt de opgave om de Brabantse beken en natuurgebieden uiterlijk in 2027 ecologisch goed en in samenhang te laten functioneren en om daarmee de beoogde natuur- en waterdoelen, waaronder meer biodiversiteit, te halen. Die opgave is ook van toepassing op Etten-Leur. De verwezenlijking van deze opgave moeten leiden tot een samenhangend (Nationaal) Natuur Netwerk (voorheen Ecologische Hoofdstructuur genoemd). Dit netwerk bestaat uit robuuste natuurgebieden met elkaar verbonden door ecologische verbindingszones.

Natuurbeherende instanties, waterschap, gemeente en eventuele andere partners zijn voor de totstandkoming verantwoordelijk. Aangezien de financiële middelen beperkt zijn, moeten we zoeken naar slimme oplossingen en combinaties. Mogelijk is de natuuropgave voor wat betreft de oplossingen te combineren met de opgaven die betrekking hebben op wateroverlast en verdroging. Dat is een verkenning waard.

De inpassing van initiatieven voor energiewinning

Zoals eerder aangegeven zullen duurzame en schone energie ook in het buitengebied tot nieuwe initiatieven leiden om de 'energieoogst' te verbeteren. Die initiatieven zullen invloed hebben op het gebied. De inpasbaarheid van diverse vormen van energiewinning verdient daarbij bijzondere aandacht. Welke ontwikkelingen staan we toe en welke niet of slechts in beperkte mate?

Herbestemmen van agrarische bedrijfsgebouwen

Aan welke oplossingsrichtingen moeten we denken bij stoppende agrarische bedrijven naast overdracht van hun gronden en rechten aan de bedrijven die willen doorgaan/groeien? Agrarische bedrijfsgebouwen komen leeg te staan. Eigenaren of kopers komen met vragen of willen een andere bestemming. Wat laten we toe zonder dat dit afbreuk doet aan de kwaliteit van het buitengebied en de functie van bestaande werklocaties ondermijnt?

Inpassing van verbrede landbouw en/of niet agrarische nevenactiviteiten

Een reeds gesignaleerde tendens is dat agrarische bedrijven er nevenactiviteiten bij gaan doen: verbrede landbouw en/of niet-agrarische nevenactiviteiten. Dit kan een eerste stap zijn die uiteindelijk leidt tot omschakeling naar een niet-agrarische hoofdactiviteit. Daar moeten we ons wel van bewust zijn. Welke ruimte willen we geven aan deze initiatieven? Een soortgelijke vraag geldt voor nevenfuncties bij burgerwoningen in het buitengebied.

De rol van het buitengebied in de vrijetijdsbesteding

Ook van belang is welke (planologische) ruimte je in het buitengebied biedt aan verschillende vormen van recreatie. Willen we vooral geschikt blijven voor extensieve recreatie zoals wandelen, fietsen, paardrijden, varen (en de daarbij behorende routestructuren en ondersteunende voorzieningen)? Of laten we ook andere vormen van recreatie toe?

Thema: Zorg & welzijn

Hoe staan we er voor?

Vele factoren bepalen het welzijn van mensen

Alle inwoners van Etten-Leur moeten op een zo normaal mogelijke manier mee kunnen doen aan de samenleving, ongeacht leeftijd, levensstijl of eventuele beperking ('Toekomstvisie Etten-Leur' (2012)). Een goede leefomgeving vormt daarbij de basis. Maar ook andere factoren spelen een rol. Denk aan maatregelen om de kwetsbaren te beschermen, goede zorgvoorzieningen, kans voor ontmoeting met anderen, deelname aan de samenleving, kansen tot ontplooiing, sport, recreatie, kunst en cultuur. Deze verkenning gaat over het thema zorg en welzijn. Er zijn natuurlijk verbanden met andere thema's zoals wonen, sport en vrije tijd. We verwijzen naar de aparte verkenningen voor deze thema's.

Woonservicegebieden en andere woonvormen voor kwetsbare inwoners

We hebben de zorg voor kwetsbare inwoners voor een deel geconcentreerd in woonservicegebieden. In deze gebieden zijn wonen, zorg en maatschappelijke voorzieningen gebundeld. De woonomgeving is veilig en toegankelijk. Dit doen we om inwoners met en zonder een beperking zo normaal mogelijk thuis in de eigen omgeving te kunnen laten wonen. Elk woonservicegebied heeft een wijkservicepunt van waaruit 24 uren zorgverlening is gegarandeerd.

We kozen voor vier woonservicegebieden verspreid over de gemeente. In noord, centrum en zuid zijn de woonservicegebieden gerealiseerd rondom de woonzorg-complexen Contrefort, Het Anbarg en Kloosterhof/Kloostergaard. Voor woonservicegebied west zoeken we nog naar een passende oplossing. Daarnaast zijn verspreid over de gemeente diverse speciale woonvormen voor de huisvesting van inwoners met een lichamelijke, verstandelijke beperking of psychische aandoening aanwezig. We kennen ook diverse voorzieningen voor dagbesteding.

Een breed aanbod aan voorzieningen in de gezondheidszorg

Van onze inwoners is 90% (zeer) tevreden over het aanbod van voorzieningen in de gezondheidszorg.¹⁶ In belangrijke mate is dit oordeel gebaseerd op een breed pakket van voorzieningen in de buurt. Eerstelijnsvoorzieningen, zoals de huisarts, de tandarts en de fysiotherapeut zijn goed over de gemeente verspreid. Ook beschikt Etten-Leur over een polikliniek.

Een gevarieerd aanbod aan welzijnsvoorzieningen voor jong en oud

Inwoners van Etten-Leur kunnen gebruik maken van een gevarieerd aanbod aan maatschappelijke voorzieningen. Je kunt bijvoorbeeld kiezen uit een goed aanbod aan kinderdagverblijven. Op latere leeftijd is er een breed aanbod voor ontmoeting en ontplooiing bij onder andere sportverenigingen, culturele instellingen en scouting.

¹⁶ Bron: Waarstaatjegemeente.nl

Voor de oudere jeugd (16-20 jarigen) is er een Jongerenontwikkelcentrum. Behalve speelveldjes in de wijken zijn er verspreid over de gemeente in de openbare ruimte voorzieningen voor sport en spel. Senioren kunnen terecht in het wijkcentrum 'De Linde' in het centrum en het activiteitscentrum 'Het Turfschip' in noord. Naast deze grootschalige voorzieningen zijn er de diverse wijkgebouwen en brede scholen, verspreid over de wijken. In deze gebouwen vinden talrijke activiteiten voor alle leeftijdsgroepen plaats voor en veelal georganiseerd door de wijkbewoners zelf.

Met welke ontwikkelingen moeten we rekening houden?

Zorg en ondersteuning steeds meer een lokale taak

Gemeenten krijgen steeds meer taken in het kader van zorg en ondersteuning. Zij zijn verantwoordelijk voor het in goede banen leiden van de vraag. Daarbij is het de uitdaging om via preventie en tijdig signaleren te voorkomen dat inwoners (jong en oud) een zwaardere zorg en (individuele) ondersteuning nodig hebben.

Binnen de zorg zien we een kanteling van individuele maatwerkondersteuning naar algemene en collectieve voorzieningen. Deze voorzieningen zijn laagdrempelig en kunnen zonder indicatie worden bezocht. Dit stelt inwoners in staat om mee te (blijven) doen in de samenleving.

De bevolkingsopbouw verandert

De opbouw van de bevolking zal in de komende 25 jaar sterk wijzigen. Het aantal ouderen groeit, terwijl er minder kinderen worden geboren. In de groep ouderen neemt het percentage vrouwen toe. De groei van het aantal ouderen heeft op vele vlakken gevolgen waaronder de samenstelling van huishoudens, het gebruik van de maatschappelijke (welzijns)voorzieningen en de vraag naar zorg.

Meer inwoners met lichamelijke beperking en geestelijke achteruitgang

Op dit moment kent een derde deel van onze inwoners een lichamelijke beperking. Bij ouderen is dit percentage hoger. Ongeveer 600 ouderen kennen de diagnose dementie. De verwachting is dat het aantal mensen met een lichamelijke beperking toeneemt. Dit heeft twee oorzaken namelijk de leefstijl en de groei van het aantal ouderen. Het aantal dementerenden groeit naar verwachting tot ongeveer 1500 in 2040.¹⁷ Deze beperkingen werken eenzaamheid en sociaal isolement in de hand.

Ouderen wonen langer zelfstandig

Ouderen willen zo lang mogelijk zelfstandig in de hun bekende omgeving met hun sociale netwerk blijven wonen.¹⁸ Tegelijk zet de rijksoverheid in op afbouw van verzorgings- en verpleeghuisplaatsen en moeten ouderen langer zelfstandig blijven. In veel gevallen zal de bestaande huisvesting op termijn niet voldoen en is aanpassing of verhuizen naar een passende woning al dan niet met zorg aan huis nodig (zie ook verkenning thema 'Wonen').

¹⁷ Bron: Alzheimervereniging Nederland

¹⁸ Bron: Landelijke onderzoeken, rijks- en gemeentelijk beleid

Andere groepen met een beperking nemen actiever deel aan de samenleving

Uiteraard zijn er ook inwoners met beperkingen die niets met ouderdom te maken hebben. Het gaat hier dan hoofdzakelijk om inwoners met een psychische beperking of inwoners met een verstandelijke beperking. Ook van deze groepen verwachten rijksoverheid en gemeenten dat zij meer gaan participeren in de samenleving en in de wijk wonen met de nodige vormen van (professionele) ondersteuning.

Beschermd wonen en maatschappelijke opvang worden nu vanuit de centrumgemeente Breda georganiseerd. Vanaf 2020 zijn alle gemeenten hiervoor zelf verantwoordelijk.

De samenleving wordt steeds complexer en veeleisender

Veel veranderingen treffen het dagelijks leven van mensen. Velen combineren betaald werk met bij- en herscholing, het onderhouden van sociale contacten en een toenemende vraag om (mantel)zorg. Daarnaast vragen we hen om het consumptiepatroon duurzamer te maken. Mensen moeten steeds meer ballen in de lucht houden in een samenleving die steeds complexer en veeleisender wordt. Ze worden daardoor onzeker en krijgen stress in een wereld waarin we verlangen dat mensen meer eigen regie moeten pakken. Voor sommigen is dat een te grote uitdaging. Niet iedereen is in staat om aansluiting te vinden bij sociale netwerken. Het risico is aanwezig dat mensen elkaar steeds minder ontmoeten en er minder begrip voor elkaar is.

De gevolgen van technologische vooruitgang pakken niet voor iedereen gelijk uit. Nieuwe producten of toepassingen liggen niet binnen ieders bereik. Sommigen kunnen het niet betalen of missen de vaardigheden. Ze zijn minder goed in staat om mee te doen. Tel daarbij op het feit dat de toegang tot een complexe en dynamische arbeidsmarkt steeds moeilijker wordt.

Meer aandacht voor gezondheid

We constateren dat de gezondheid onze inwoners beter kan.¹⁹ Een deel beweegt onvoldoende. Het risico van overgewicht groeit. De vitaliteit neemt af. Ze kunnen minder goed meedoen in de samenleving. Ook onder jongeren neemt inactiviteit toe (zie verkenning thema 'Sport').

De zorg economie groeit door

De afgelopen jaren is het aantal arbeidsplaatsen in de zorg fors gestegen. Met de groei van de groep ouderen neemt de zorgvraag toe. We zien de toename niet alleen in de medische zorg maar ook in ondersteunende diensten. De aanpassing van woningen levert ook extra werk op. De aandacht voor gezondheid bij andere leeftijdsgroepen leidt tot nieuwe initiatieven en een vraag naar passend vastgoed.

Jongeren trekken naar de stad

De centrumsteden met omringend tedelijk netwerk worden economisch steeds belangrijker. We zien een trek naar de centrumstad. Vooral jongeren zijn meer hierop geïnteresseerd. Daar volgen ze beroepsonderwijs, gaan er uit en vinden er heel vaak een baan.

Deze trends verstoren een goed evenwicht in de leeftijdsopbouw. We willen jongeren aan Etten-Leur blijven binden. Ze zijn de toekomst en hard nodig om de samenleving leefbaar te houden.

¹⁹ Bron: periodiek gezondheidsonderzoek GGD

Wat zijn onze opgaven?

Voldoende (zorg)voorzieningen en goede toegankelijkheid

De groei van de groep ouderen met een zorgvraag en het actiever deelnemen van mensen met een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking in de samenleving zien we als belangrijke uitdagingen.

Lukt het ons om samen met inwoners, zorgaanbieders, ondernemers en verenigingen hen te helpen om een 'gewoon leven' te leiden, deel te nemen aan de samenleving en verspreid over de gemeente voorzieningen voor ontmoeting op te zetten?

Hoe zorgen we er voor dat woonservicegebieden blijven voldoen aan een veranderende wens en een veilige plek in de wijk blijven? Welke woningen en andere voorzieningen zijn er nodig? En tot slot hoe houden we gebouwen en openbare ruimten voor hen veilig en toegankelijk?

Iedereen meenemen

Naarmate de samenleving complexer en veeleisender wordt, komt de lat steeds hoger te liggen. Dit heeft als risico dat de lat voor een groeiende groep mensen te hoog komt te liggen. Wat bieden we hen om erbij te blijven, mee te kunnen doen en het contact met anderen te behouden?

Verbeteren van de leefstijl

Een gezonde leefstijl kan de vraag naar zorg verminderen. Meer bewegen helpt. Hoe kunnen we dit stimuleren en wat is hiervoor nodig? Behalve hulp bij een gezonde leefstijl kan een goede inrichting van de openbare ruimte uitnodigen tot meer bewegen.

Etten-Leur aantrekkelijk houden voor jongeren

De vergrijzing heeft grote gevolgen voor onze samenleving. We zijn gebaat bij een goed evenwicht tussen alle leeftijdsgroepen. Hoe houden we Etten-Leur voor iedereen maar in het bijzonder voor de groep jongeren aantrekkelijk?

Thema: Mobiliteit

Hoe staan we er voor?

De bereikbaarheid in Etten-Leur is goed

Etten-Leur wordt direct ontsloten vanaf het landelijk snelwegennet. De doorstroming op dit net vormt wel een bron van zorg. Binnen Etten-Leur draagt een stelsel van hoofdwegen bij aan een goede verspreiding en doorstroming. Dit stelsel voldoet als je kijkt naar 'ritduurcriterium': je hoeft vanuit de woongebieden niet te lang te rijden om op de hoofdwegen te komen. Het centrum is voor alle vormen van vervoer goed te bereiken. Een aaneengesloten fietspadennet stimuleert het gebruik van de fiets. Het stelsel van paden voor voetgangers is compleet. Aandachtspunt is nog wel het onderhoud en het comfort, ook in relatie tot rolstoelgebruikers. Etten-Leur beschikt over een dekkend openbaar vervoernetwerk (trein, streekbussen en buurtbussen).

Parkeren is op sommige plekken een knelpunt

De afgelopen 35 jaar verdubbelde het autobezit²⁰. Ook verplaatsen we ons steeds meer met de auto. De groei van het aantal parkeerplaatsen vertoonde geen gelijke tred. Vooral in de oudere wijken van Etten-Leur is op sommige plekken het aantal parkeerplaatsen niet goed afgestemd op het autobezit. Dit beïnvloedt de leefbaarheid. We hebben aandacht voor dit probleem door bij reconstructies soms extra parkeergelegenheid aan te leggen. Met parkeerduurregulerende maatregelen proberen we de druk op parkeerterreinen bij voorzieningen zoals wijkcentra terug te dringen.

Met welke ontwikkelingen moeten we rekening houden?

Het autobezit neemt nog steeds toe

We verwachten dat het autobezit nog wel toeneemt maar veel minder dan de afgelopen 35 jaar. In de periode tot 2050 verwachten experts een groei van 30 %. De lagere groei houdt verband met de bevolkingsontwikkeling. Daartegenover zie je de trend dat er per huishouden meer auto's zijn. Velen kiezen voor het gemak van een eigen auto. Het biedt hen onafhankelijkheid. Onduidelijk is wat het effect van delen en lenen van een auto op het bezit is. Je kunt zo kosten besparen. Autodeelbedrijven spelen hierop in. Ze kunnen op het juiste moment het juiste vervoermiddel aanbieden. Moderne communicatiemiddelen stellen hen in staat om adequaat op wensen in te spelen. We verwachten dat deze bedrijven vooral in steden actief zijn.

²⁰ Bron: Planbureau voor de Leefomgeving – Toekomstverkenning welvaart en leefomgeving

Het aantal verplaatsingskilometers blijft stijgen

Onderzoek naar pendelbewegingen op basis van economische, onderwijs, sociale en culturele motieven voor het Brabants netwerk tonen aan dat verkeersbewegingen binnen het gebied van de dagelijkse invloedssfeer (Daily Urban System) toenemen. De grootste stad is de spin in het web met goede connecties naar de stedelijke regio.²¹

Het aantal verplaatsingskilometers als autopassagier, als reiziger per bus of trein en per fiets of lopend neemt nog steeds toe maar minder dan de afgelopen 35 jaar.

Meer ouderen nemen deel aan het verkeer

De vergrijzing leidt tot meer oudere verkeersdeelnemers. De toekomstige generatie ouderen is naar verwachting sterk autoafhankelijk. Zij reizen vooral buiten de spits, waardoor het overdag drukker wordt. Meer ouderen gaan fietsen en steeds vaker maken zij gebruik van de elektrische fiets. De deelname van ouderen aan het verkeer leidt tot een grotere kans op ongelukken.

Minder maar wel groter transport over de weg

Het transport over de weg is fors gegroeid. Of deze groei doorzet is onduidelijk. Je ziet wel twee tendensen. De inzet van grotere voertuigen waardoor er meer lading per rit wordt vervoerd. En efficiënter werken doordat zowel op heen- als op terugreis lading wordt vervoerd. Vooral de inzet van grotere voertuigen heeft gevolgen voor de infrastructuur, maar ook voor het leefklimaat binnen de gemeente. Het vrachtvervoer per spoor blijft groeien. Het spoor profiteert onder andere door de sterke groei van het stukgoed.²²

We benutten de bestaande infrastructuur beter

De technologische ontwikkeling en andere inrichtingsprincipes zullen leiden tot het beter benutten van de bestaande infrastructuur. Denk bijvoorbeeld aan intelligente transportsystemen, de slimme snelweg of de zelfrijdende auto. Het openbaar vervoer zal zich steeds meer richten op de wens van de reiziger, maatwerk en service. Op lokaal niveau zal het aanbod kleinschalige vervoersinitiatieven toenemen.

Terugdringen van vervoersemisssie

In het landelijk Energieakkoord zijn afspraken gemaakt om de vervoersemisssies in 2050 terug te brengen tot ten minste 60 % ten opzichte van 1990. De nakoming van deze afspraken vraagt om regionale samenwerking. Een uitnodigend en fijnmazig fietspadennet kan op lokaal niveau al tot reductie leiden. Fietsen is niet alleen gezond maar voorkomt een CO₂-uitstoot.

Wat zijn onze opgaven?

Een goede bereikbaarheid behouden

Het aantal verplaatsingskilometers van alle deelnemers aan het verkeer neemt toe. Hoe leiden we dat in goede banen, garanderen we een goede doorstroming en zorgen we er voor dat we lokaal en regionaal goed bereikbaar blijven? Bieden nieuwe vervoersmiddelen (E-bike, elektrische auto) en beter benutten van bestaande infrastructuur door technologie een oplossing? De doorstroming is een grensoverschrijdend vraagstuk. Belangrijk is dat we met buurgemeenten samenwerken.

²¹ Bron : Analyse P. Tordoir

²² Bron: Planbureau voor de Leefomgeving – Toekomstverkenning welvaart en leefomgeving

Een leefbare en veilige leefomgeving behouden

Het toenemend autobezit, de groei van het aantal verplaatsingskilometers en de inzet van grotere vrachtwagens zijn voorbeelden van ontwikkelingen die direct van invloed zijn op de leefbaarheid en de veiligheid. Welke maatregelen zijn nodig om een goede leefbaarheid en veiligheid te garanderen?

In elk geval kan de opgave tot het verminderen van de vervoersemissie hieraan een positieve bijdrage leveren. Verder moeten we de infrastructuur aanpassen en verbeteren om een veilige deelname van meer ouderen en nieuwe verkeersmiddelen aan het verkeer mogelijk te maken.

Het gebruik van de fiets kan toenemen door de aanleg van nieuwe fietspaden, de verbetering van het bestaande netwerk en het realiseren van een hoogwaardig netwerk voor lange afstand.

Thema: Detailhandel

Hoe staan we er voor?

Aanbod winkels sluit aan bij schaalgrootte

De inwoners van Etten-Leur zijn tevreden over het winkelaanbod in hun buurt (87%²³). Naast het centraal gelegen winkelhart zijn er op wijkniveau winkelcentra aanwezig. Etten-Leur kent een totaal winkelvloeroppervlak van ongeveer 79.000 m². Ongeveer 9 % van dit oppervlak is niet in gebruik. De supermarktbranche is goed vertegenwoordigd met acht vestigingen op verschillende plekken. Het aanbod past bij de schaal van Etten-Leur. In de detailhandel zijn ongeveer 1800 personen werkzaam, dat is 9 % van het totaal aantal arbeidsplaatsen²⁴.

Winkelhart: plek voor ontmoeting met regionale functie

Ongeveer de helft van de winkels vind je in het winkelhart. Dit gebied heeft niet alleen een winkelfunctie maar is ook een plek voor ontmoeting en vrijetijdsbesteding. De kracht van het winkelhart is het gemak van een compact centrum, met goede mix aan food en non-food, landelijke ketens, lokale ondernemers en horeca. De bereikbaarheid is goed. Je kunt de auto voor een redelijk tarief kwijt in een parkeergarage onder het winkelgebied of op parkeerterreinen in de buurt. Aan de zuidzijde van winkelhart vind je langs de Bisschopsmolenstraat een concentratie van winkels. Aan de noordzijde zijn de winkels meer verspreid langs de Markt en de Oude Bredaseweg. Langs deze wegen zijn al veel winkels verdwenen.

Het winkelhart fungeert als regionaal shoppingcenter. Een deel van de bezoekers komt uit buur gemeenten of zelfs daarbuiten. Opvallend is de beperkte aantrekkingskracht voor jongeren. De meeste bezoekers zijn 55-plus (ruim 55 %) of tweeverdiener met opgroeiende kinderen.

Verspreide wijk- en buurtcentra op loopafstand

Ten zuiden van het winkelhart vind je aan de Kerkwerve een buurtcentrum (een supermarkt en zeven winkels). In het wijkwinkelcentrum aan het Van Bergenplein-Geerkade kunnen de bewoners van Etten-Leur Noord terecht voor hun dagelijkse boodschappen (twee supermarkten en negen winkels). Aan het Schoonhout, de Trompetlaan en Concordialaan zijn solitaire supermarkten aanwezig al dan niet in combinatie met horeca en kapsalon. Langs het Vincent van Goghplein en de Wilhelminalaan hebben enkele panden een winkelbestemming.

Detailhandel buiten winkelhart en wijkcentra

Etten-Leur streeft naar concentratie van winkels. Voor detailhandel buiten het winkelhart of wijkcentra (perifere detailhandel) gelden strikte regels. Op het bedrijventerrein Vosdonk en in het Trivium vind je grootschalige detailhandelsvestigingen (bouwmarkten, keukens en sanitair, grootschalige bouwmaterialen). Autohandel kom je tegen op Vosdonk, Attelaken en aan de Voorstevan.

²³ Bron: waarstaatjegemeente, burgerpeiling 2015

²⁴ Bron: werkgelegenheidsenquête 2016

Tot slot kent Etten-Leur twee grote tuincentra. Zowel op werklocaties als in het buitengebied wordt de verkoop van eigen producten toegestaan.

Met welke ontwikkelingen moeten we rekening houden?

De kans op leegstand neemt toe

Landelijk staan veel winkelruimten leeg (10,2%). Slechts een deel wordt ingevuld. Het aanbod aan winkels is groter dan de vraag. De balans wordt nog verder verstoord als alle in voorbereiding en in ontwikkeling zijnde plannen voor nieuwe winkels worden gerealiseerd. De kans op extra leegstand neemt toe. Denk aan de gevolgen van een andere bevolkingsopbouw, online aankopen en andere voorkeuren van de consument.

De wensen van de consument veranderen sterk

De wensen van de consument veranderen. We zien verschillende oorzaken. Ten eerste een veranderende bevolkingsopbouw: meer ouderen, minder jongeren en meer een- en tweepersoons-huishoudens. Ten tweede zoekt de consument gemak en efficiëntie. Hij trekt steeds minder tijd uit voor boodschappen doen. Inkopen moeten snel en gemakkelijk worden gedaan, het liefst op één locatie en in één keer (combinatiebezoeken). De consument zoekt een assortiment wat aansluit bij de verwachting. Big data stellen ondernemers in staat om hierop in te spelen. Een andere belangrijke verandering is de wens om boodschappen te doen in een inspirerende omgeving. Winkelgebieden veranderen in een plek voor ontmoeting en vrijetijdsbesteding. Sociale veiligheid, overzichtelijkheid, open uitstraling (geen rolluiken), aantrekkelijke aankleding van de openbare ruimte, goede verlichting en goede parkeervoorzieningen tegen redelijke tarieven moeten het verblijf aangenaam maken. Tot slot zien we dat de voorkeur van de consument uitgaat naar de grotere winkelgebieden, de kleinere en minder centraal gelegen gebieden zijn minder in trek. De consument is mobiel en richt zich voor de dagelijkse boodschappen al lang niet meer op de supermarkt om de hoek. Steeds vaker benut men die voor de vergeten boodschap.

Supermarkt blijft belangrijk maar aandeel online stijgt

De meeste etenswaren en dranken koopt de consument in de supermarkt. Deskundigen verwachten dat dit in de toekomst zo blijft. De toename van buitenshuis eten heeft een beperkt effect. Wel wil de consument steeds meer ontzorgd worden. Hij is op zoek naar verantwoorde /duurzame (vers)producten die gemakkelijk te bereiden zijn of panklaar op momenten dat het uitkomt (maaltijdboxen).

Kijk je naar de supermarktbranche als totaal dan is de groei beperkt. Deskundigen houden rekening met een verdere segmentering naar de concepten discount, full-service en online. Het marktaandeel online aankopen is nu nog klein maar groeit naar verwachting naar een kwart van de boodschappen in 2030. De consument is er klaar voor. En allerlei serviceverlenende initiatieven zorgen voor een stroomversnelling. Toch wordt het merendeel van de boodschappen nog altijd fysiek gekocht.

Online winkelen dwingt de traditionele winkel tot ander concept

In de non-food sector neemt winkelen via internet fors toe (33 % in 2030). Vooral sterke online spelers en grote internationale ketens profiteren van de groei. In de mode en electronicabranche leidt dit nu al tot minder winkels. Lokale ondernemers kunnen hun positie versterken door een goed online kanaal en samenwerking met anderen. De traditionele winkel verandert steeds meer in een afhaalpunt, webwinkel of past zich aan de technologische ontwikkeling aan.

De klant vraagt service, vakkennis en kwaliteit. De fysieke winkel krijgt een andere invulling en een grotere nadruk op beleving. Winkelen wordt steeds meer een vrijetijdsbesteding; de openingstijden worden ruimer.

Grenzen vervagen

Consumenten hechten waarde aan persoonlijke aandacht en toegevoegde waarde. Daarbij hoort een kopje koffie of een drankje. Ondernemers spelen hierop in en verbreden hun assortiment (variërend van directe verkoop of samenwerking met andere winkeliers, nagelstudio bij kapsalon etc.). Non-food aanbieders bieden etenswaren en dranken aan. In de supermarkt kun je een maaltijd nuttigen.

Wat zijn onze opgaven?

De positie van regionaal shopping center behouden en versterken

In de 'Toekomstvisie Etten-Leur'(2012) spraken we de ambitie uit om de rol als regionaal shoppingcenter te behouden en te versterken. Het accent ligt daarbij op het winkelhart. Willen we deze ambitie waarmaken dan ligt daar een belangrijke opgave. De vraag is: wat is er nodig om adequaat in te spelen op ontwikkelingen en de wensen van bezoekers?

Nadenken over de functie en toekomst van kleinere winkelgebieden

We schetsten de ontwikkeling dat de consument mobieler is en geen directe binding meer heeft met de supermarkt om de hoek. De functie van deze winkel en de kleinere winkelgebieden kan ook door andere ontwikkelingen onder druk komen staan. Andersom wil je deze voorzieningen in tact houden om ouderen in staat te stellen zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen wonen. We moeten nadenken over de functie en toekomst van deze gebieden.

Thema: Vrijetijdseconomie

Hoe staan we er voor?

Etten-Leur kent een gevarieerd en breed aanbod

Op het gebied van de vrijetijdsbesteding heeft Etten-Leur haar inwoners veel te bieden. Het centrum is meer dan een shoppingcentrum. Het is een plaats van ontmoeting waar gedurende het jaar evenementen en activiteiten plaatsvinden: de huiskamer van Etten-Leur. Het cultureel expertisecentrum 'Nieuwe Nobelaer' en het activiteitencentrum 'Het Turfschip' bieden inwoners en bezoekers activiteiten op het gebied van cultuur, cultuureducatie, samenkomst en vermaak. Met de Leurse Haven, de jachthaven met recreatieplas, diverse natuurgebieden, recreatieve fiets- en wandelpaden, musea, activiteiten bij de boer, monumentale panden, wekelijkse warenmarkt, diverse markten, kermissen, braderieën en evenementen kent Etten-Leur een breed aanbod aan recreatieve en toeristische voorzieningen. Een brede keuze uit cafés, restaurants en hotels maakt het pakket compleet (zie ook verkenning thema 'Horeca').

Etten-Leur is ook voor anderen een bezoek waard

Het gevarieerde en brede aanbod trekt inwoners uit buurgemeenten maar ook uit gemeenten ver daarbuiten. Etten-Leur benut haar geschiedenis met Vincent van Gogh als centraal thema voor promotie. Zij werkt daarbij samen met andere gemeenten. Toeristen van binnen- en buitenland brengen om die reden een korter of langer bezoek aan Etten-Leur

Met welke ontwikkelingen moeten we rekening houden?

Meer vrije tijd, diverse vraag

De gemiddelde Nederlander heeft meer vrije tijd. Het aantal vrijetijdsactiviteiten stijgt en deze trend zet door. De vraag is divers. Waar sommigen comfort en luxe zoeken, hebben anderen behoefte aan eenvoud. De groeiende groep vitale ouderen heeft interesse voor cultuur en kiest voor comfort. Jongeren zoeken een beleving. De virtuele wereld is steeds meer een bron van vermaak. Kwaliteit, variatie, recreatie op maat en vernieuwing zijn belangrijk.

Vrijetijdsbesteding in openlucht dicht bij huis steeds belangrijker

Wandelen en fietsen zijn buitenshuis veruit de populairste vormen van vrijetijdsbesteding. Wandelaars en fietsers blijven relatief dicht bij huis. Bos- en de heidegebieden zijn zowel bij wandelaars als fietsers populair. Het groen in de stad en ook de omringende landbouw- en natuurgebieden gaan een grotere rol vervullen in de vrijetijdsbesteding. Maar ook sporten in openbare ruimten neemt toe. Goede verbindingen tussen de stad en buitengebied zijn nodig om beter aan te sluiten op de vraag.

Vrijtjidssector: motor voor versterking van de ruimtelijke kwaliteit

In economische zin is de vrijetjidssector een groeimarkt. We zien een tendens dat men vaker maar korter op vakantie gaat. De vrijetjidsbesteding gaat een steeds belangrijkere rol spelen in de regionale en lokale economie.

Recreatie kan niet zonder een aantrekkelijke omgeving; identiteit en authenticiteit zijn belangrijk. De sector kan de ruimtelijke kwaliteit versterken. Overheden en ondernemers moeten kansen benutten. De beste kansen liggen in de betaalbare vormen van uitgaan, dure vormen van uitgaan krijgen het steeds lastiger.

Wat zijn onze opgaven?

De potenties van Etten-Leur beter benutten

Etten-Leur kan een graantje meepikken van de groei in de vrijetjidssector. Etten-Leur heeft haar eigen inwoners, bewoners van buurgemeenten en ver daar buiten veel te bieden op het terrein van cultuur, toerisme en recreatie maar is veel te bescheiden. Ook ons buitengebied heeft meer te bieden dan bekend is. De opgave is om kansen te benutten. Daarnaast moeten ondernemers alert inspelen op de wens van de consument. Deze consument is steeds meer op zoek naar beleving en een gezellig dagje uit. Wat is hiervoor nodig?

Aan uitbreiding van het aanbod ruimte geven

We staan open voor nieuwe initiatieven en denken mee. Het initiatief moet uit de samenleving komen. Van belang is dat zo'n initiatief op de juiste plek komt en niet tot verdringing leidt. In het buitengebied is extensieve recreatie nu het uitgangspunt. Maar zijn de routes en voorzieningen daarvoor voldoende of is uitbreiding van het aanbod nodig? Welke andere vormen van kleinschalige recreatie zijn denkbaar?

Thema: Horeca

Hoe staan we er voor?

Etten-Leur kent een breed en gevarieerd aanbod

In 2016 kende Etten-Leur een breed aanbod horecavestigingen²⁵, variërend van cafetaria tot sterrenrestaurant en café tot feestzaal. De laatste jaren zijn vestigingen gestopt waaronder de discotheek. Hierdoor is er weinig vertier voor jongeren tussen 16 en 20 jaar. De afgelopen jaren groeide het aantal lunchrooms. Zij vestigden zich vooral in leegstaande winkels. De horeca maakt onderdeel uit van de vrijetijdseconomie. Zie ook de verkenning van dat thema.

De meeste vestigingen zijn in en rondom het winkelhart

De meeste horeca vind je in en rondom het winkelhart in het centrum van Etten-Leur (kernverzorgend winkelgebied). Dit winkelhart trekt ook bezoekers uit buurgemeenten. De combinatie van winkels, horeca en parkeergarage maakt het winkelhart tot een aantrekkelijk recreatief centrum. Voor de horeca ligt in het winkelhart het accent op foodservice; de cafés zie je verspreid aan de Markt. In het centrum zijn drie logiesfuncties aanwezig (twee hotels en een bed- en breakfast). Het cultuurexpertisecentrum 'Nieuwe Nobelaer' richt zich ook op feesten en partijen.

Overige horeca is vooral gekoppeld aan wijk- en buurtcentra en beperkt solitair aanwezig

Het wijkwinkelcentrum aan het Van Bergenplein-Geerkade kent een combinatie van winkels en horeca. In het winkelgebied zelf kun je terecht voor een maaltijd of snack; aan de randen vind je de cafés (Lange Brugstraat, Van Bergenplein). Het activiteitscentrum 'Het Turfschip' heeft een eigen restaurant, ruimten voor feesten en partijen en een hotelkamer. In de meeste buurtcentra kun je een maaltijd nuttigen. Buiten deze centra tref je een hotel-restaurant en fastfoodrestaurant in het Trivium. In dit gebied was een discotheek/feestzaal maar dit gebruik is beëindigd. In het buitengebied zijn er vier panden met een horecafunctie.

Met welke ontwikkelingen moeten we rekening houden?

De consument zoekt unieke ervaring

Gasten/consumenten willen graag verrast worden. Zij verwachten persoonlijke aandacht en willen een waardevolle herinnering aan het bezoek overhouden. De gast zoekt service en een unieke ervaring. Hij heeft daarvoor geld over. De horeca in Etten-Leur is sterk afhankelijk van de gun-factor.

²⁵ Bron: Bedrijvenbestand Gemeente Etten-Leur 2016 . In de bedrijfstak horeca werken 533 personen. Dit is 2,6 % van het totaal aantal arbeidsplaatsen (20.463). De meeste mensen werken in een café, restaurant of lunchroom.

Buiten huis eten is een groeimarkt

De gast zoekt gemak en efficiëntie. Hij eet steeds meer buitenshuis in combinatie met winkelen, een dagje uit of werk. De gast wil niet meer wachten, maar wil snel bediend worden. Hij is gewend via telefoon, tablet of laptop 24/7 iedereen te kunnen bereiken. Daarnaast maken alleenstaanden vaker gebruik van de diensten van restaurants, lunchrooms en aanbieders van kant- en klaarmaaltijden.

De consument gaat voor puur en gezond

De consument kiest toenemend voor eerlijke en pure ingrediënten. Hoge kwaliteit en ambachtelijkheid worden gewaardeerd. De consumptie mag niet nadelig zijn voor de maatschappij en het milieu (zie verkenning thema 'Buitengebied'). Er is een groeiende aandacht voor authenticiteit, oorsprong en eenvoud.

Consumenten vinden een gezonde levensstijl steeds belangrijker en zij vinden dat de horeca hier een belangrijke rol in speelt. Consumenten hebben steeds minder tijd en meer stress en drukte. Zij hebben in toenemende mate behoefte aan ontstressen, relaxen, ontgiften. Zij zijn op zoek naar balans, zingeving en inhoud.

De consument is kritisch

Sinds 2000 daalt het aantal dorpscafés, buurtcafés, bruine cafés en grand cafés. Nieuwe initiatieven zoals pop-upcafés, cocktailbars, wijnbars en festivals vergroten het keuzeaanbod voor consumenten. Een bezoek aan een café is primair bedoeld om uit te gaan met vrienden. Zij zoeken naar een café dat het beste past bij de persoonlijke voorkeur. De 'One size fits all' formule werkt niet meer. De consument is kritisch. Om hem aan een locatie te binden, is een gevarieerd aanbod binnen loopafstand gewenst. Ook een aantrekkelijke buitenruimte met gezellige terrassen vindt hij belangrijk.

Het aanbod logies groeit

Meer vrije tijd leidt tot meer dagjes uit met overnachting. Het aanbod kleinschalige logiesverstrekkers zoals bed en breakfast en tijdelijke verhuur van woonruimten neemt toe.

Service aan consument leidt tot branchevervaging

Consumenten hechten aan persoonlijke aandacht en toegevoegde waarde. Daarbij hoort een kopje koffie of een drankje. Non-food aanbieders bieden etenswaren en dranken aan. In supermarkten kun je een maaltijd nuttigen.

Wat zijn onze opgaven?

Aantrekkelijkheid en variatie behouden

Willen we uitgaan in Etten-Leur gezellig en aantrekkelijk houden dan moeten ondernemers inspelen op de wensen van de consument. Ze moeten zorgen voor een goed, passend en gevarieerd aanbod. Alle leeftijdsgroepen dienen aandacht te krijgen. Hoe gaan we dat bereiken?

Ruimte voor initiatieven, aandacht voor balans

We staan open voor nieuwe initiatieven en denken mee. Het initiatief moet uit de samenleving komen. Welke initiatieven kunnen het aanbod versterken zonder dat dit leidt tot verdringing? En waar krijgen deze initiatieven een plek en is een goede balans met functies in de omgeving gegarandeerd?

Thema: Onderwijs

Hoe staan we er voor?

Etten-Leur kent goed aanbod basis- en voortgezet onderwijs

In 2018 zijn alle basisscholen gehuisvest in een brede school. Etten-Leur kent dan acht brede scholen. Basisonderwijs, peuteropvang en buitenschoolse opvang zitten in één gebouw; soms gecombineerd met kinderopvang en ruimte voor wijkactiviteiten (zie ook verkenning thema 'Zorg & welzijn'). De gebouwen zijn duurzaam, modern en aanpasbaar. Verspreid over de gemeente tref je voorzieningen voor kinderopvang. Het voortgezet onderwijs is goed vertegenwoordigd met de KSE (vmbo-mavo-havo-vwo) en het Munnikenheidcollege (vmbo-mavo). Alle scholen beschikken over ruimten voor bewegings-onderwijs. Het middelbaar beroepsonderwijs is zeer beperkt aanwezig. De meeste middelbare en hogere beroepsopleidingen vind je in Breda en Tilburg.

Onderwijs en opvang ook voor kinderen uit buurgemeenten

Niet alleen Etten-Leurse kinderen gaan hier naar school. Etten-Leur heeft op onderwijsgebied een regionale functie. In 'Het Kompas' kunnen ook leerlingen van buurgemeenten terecht voor speciaal basisonderwijs. In het voortgezet onderwijs komt ongeveer 40 % uit buurgemeenten.

Met welke ontwikkelingen moeten we rekening houden?

De instroom in basis- en middelbaar onderwijs daalt

Het aantal geboorten daalt. Deze tendens zet zich voort. De daling heeft op termijn gevolgen voor het aantal leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs.

Een leven lang leren

De functies van het onderwijs zijn *leren om te leren*, *leren om te leven* en *leren om te werken*. Het onderwijs stelt je in staat om volwaardig mee te doen in de samenleving. De Onderwijsraad pleit voor leren in alle levensfasen. Dat begint al vanaf twee of drie jaar. Met voor- en vroegschoolse educatie (VVE) bied je kinderen met een ontwikkelingsachterstand meer kansen. Maar ook op volwassen leeftijd blijft leren van belang.

Een goede opleiding geeft toegang tot de arbeidsmarkt

Alleen als je kennis en vaardigheden blijft ontwikkelen kun je meerdere functies op de arbeidsmarkt vervullen. Je vergroot zo je kansen. Een baan voor het leven is niet meer aan de orde. De digitale revolutie en technologische ontwikkelingen zijn van invloed op het productieproces. Veel werk verdwijnt. In de diensten- en informatie-economie neemt het werk toe. Veranderen van werk en omscholen wordt normaal. Voor hoger opgeleiden is dat meestal geen probleem, maar voor de lager opgeleiden is dat vaak een stuk lastiger.

Onderwijs op maat

Leren op maat is een belangrijk onderwijsthema. Leerlingen krijgen een persoonlijke route door de stof aangeboden. Een route die past bij zijn of haar niveau en eigenschappen. De leerling staat centraal. Docenten bieden begeleiding op maat.

School is onderdeel van digitale leeromgeving

De technologische ontwikkeling tilt het onderwijs naar een hoger plan. Docenten maken gebruik van ICT als didactisch hulpmiddel. Het stelt de docent in staat de relevantie van het onderwijs te vergroten en de schoolpraktijk beter aan te laten sluiten bij de informatiesamenleving. Deze ontwikkeling stelt leerlingen in staat om buiten de school kennis te vergaren, huiswerk te maken, te leren schrijven en misschien zelfs toetsen en examens te maken.

School wordt ook voor anderen een plek van ontmoeting

De school is al lang niet meer alleen een plek van onderwijs. Het is ook een plek voor ontmoeting en persoonlijk contact. En niet alleen voor leerlingen. De school wordt ook voor anderen een plek voor ontmoeting. In het basisonderwijs kennen we al de brede scholen met ook kinderopvang, wijk- en buitenschoolse activiteiten onder één dak. De brede school is het hart van de wijk. Iedereen kan er binnenlopen, met elkaar, overheid of organisaties in gesprek gaan over ideeën, initiatieven of problemen in de wijk (zie ook thema verkenning 'Zorg & welzijn'). De scholen in het voortgezet onderwijs worden ook steeds actiever in het uitdragen van de mogelijkheden voor medegebruik.

Wat zijn onze opgaven?

Via goed onderwijs krijgt iedereen kans om volwaardig mee te doen

Goed onderwijs is nodig om volwaardig in onze samenleving mee te doen. Samen met het onderwijs en bedrijfsleven creëren we hiervoor de randvoorwaarden.

Flexibel inspelen op ontwikkelingen

Het onderwijs moeten rekening houden met een dalend aantal leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs. Tegelijk ontstaan er nieuwe initiatieven. Wat betekent dit voor het onderwijsaanbod, de toepassing van onderwijsmethodes en -technieken, de inrichting van schoolgebouwen en gebruik daarvan door anderen? Wat is er nodig om innovatie in het onderwijsveld mogelijk te maken? En hoe houd je het voortgezet onderwijs aantrekkelijk voor kinderen uit buurgemeenten?

Samenwerken bij gebruik en beheer

Het gebruik van schoolgebouwen voor andere activiteiten leidt tot andere gebruikers. Dit zal gevolgen hebben voor het beheer van de gebouwen. Van belang is een goede samenwerking tussen partijen. Alleen dan kan gezamenlijk gebruik voor meerdere doelen slagen.

Thema: Sport

Hoe staan we er voor?

Etten-Leur kent een gevarieerd, breed en modern aanbod

In Etten-Leur vind je een gevarieerd en breed aanbod aan sportaccommodaties. Je kunt individueel of in groepsverband sporten. In de 'Toekomstvisie Etten-Leur' (2012) gaan we voor een volwaardig aanbod. De afgelopen jaren hebben we fors geïnvesteerd in vernieuwing van sportparken en panden. De nieuwbouw van het zwembad leveren we in 2018 op. Het aanbod is vooral afgestemd op de vraag van eigen inwoners. Gedurende het jaar kent Etten-Leur diverse sportevenementen (zoals hardlopen, wielrennen, lange afstand wandelen, paardenwedstrijden).

Veel sport in verenigingsverband

Vooral kinderen, jongeren en jong volwassenen sporten in verenigingsverband. Op latere leeftijd gaat de voorkeur uit naar ongebonden sportuitoefening. Sommige verenigingen proberen ook ouderen aan zich te binden. De meeste verenigingen maken gebruik van vrijwilligers.

Met welke ontwikkelingen moeten we rekening houden?

Meer verantwoordelijkheid voor verenigingen

In de 'Toekomstvisie Etten-Leur' (2012) spraken we onder andere de verwachting uit dat voor beheer en onderhoud van gemeentelijke sportparken en panden minder geld beschikbaar is. We vragen van gebruikers eigen verantwoordelijkheid en om taken over te nemen.

De ongebonden sportuitoefening neemt toe

In de toekomst blijven mensen naar verwachting evenveel sporten. De manier waarop verandert. Mensen hechten steeds meer waarde aan vrije tijd en een eigen indeling van de tijd. Ze bepalen zelf wanneer, waar en met wie ze sporten. Het lidmaatschap van een vereniging of sportschool is sterk afhankelijk van de vraag of aan hun wensen tegemoet kan worden gekomen. De kwaliteit van de accommodatie is eveneens van belang. Sporters stappen sneller over. De ongebonden sportuitoefening neemt toe. Sporters gebruiken daarbij steeds meer openbare ruimten in stad en buitengebied (hardlopen, wielrennen, skeeleren).

Minder betrokkenheid bij een vereniging

De toename van ongebonden sportuitoefening leidt tot minder betrokkenheid bij een vereniging. Verenigingen krijgen moeite om mensen aan zich te binden. Het vrijwilligerswerk verandert. Vrijwilligers willen niet langdurig gebonden zijn. Zij vragen om flexibiliteit. Zij stappen sneller over naar een kortstondige of andere vrijwilligersfunctie.

Meer ouderen zijn actief, jongeren bewegen minder

Sporten draagt bij aan een goede gezondheid. Een leven lang sporten wordt heel gewoon. Niet alleen kinderen, jongeren en jong volwassenen zijn actief, ook sporten onder ouderen neemt toe. De nieuwe generatie 55-plussers is fitter dan hun ouders. Zij zijn vaker en langer actief.

Andersom is de verhoging van de pensioenleeftijd van invloed. Als ouderen langer blijven werken, is er minder tijd voor sport. De meeste ouderen sporten individueel. Zij richten zich meer op gezondheid, onthaasting en zingeving.

Kinderen en jongeren spelen en bewegen juist minder. De keuze gaat steeds vaker uit naar vormen van passieve vrijetijdsbesteding zoals gamen en sociale media. Deze groep is minder actief. Daarnaast neemt de instroom van kinderen en jongeren bij verenigingen af.

Economische factor van sport neemt toe

In de media is er veel aandacht voor sport. Het aantal (commerciële) sportevenementen neemt toe.

Evenementen richten zich op de totaalbeleving wat meer sporters en bezoekers aantrekt. De toename aan sporters en bezoekers heeft effect op de werkgelegenheid en de sporteconomie. Sportdeelname, sportbezoek en sportproducten horen steeds meer tot de leefstijl.

Wat zijn onze opgaven?

Iedereen moet op eigen niveau kunnen sporten

Sporten is belangrijk voor de gezondheid, ontmoeting en sociale cohesie. We blijven sporten stimuleren. Onze inwoners moeten de kans krijgen om op eigen niveau in een duurzame omgeving te kunnen sporten. Het huidig aanbod voldoet maar we moeten wel tijdig inspelen op nieuwe wensen. Hoe kunnen we daarvoor bestaande sportaccommodaties hiervoor optimaal benutten? Moet het aanbod worden verbreed door het verbeteren van wandel- en fietsroutes of de aanleg van sportveldjes? Wat moeten verenigingen doen om in te spelen op nieuwe wensen? Welke rol hebben gemeente en lokale ondernemers daarbij?

Aandacht voor alle leeftijdsgroepen en vrijwilligers

Het aanbod aan groepsgewijs sporten voor ouderen is beperkt terwijl er wel vraag naar is. De opgave is om een passend aanbod te ontwikkelen. Een andere opgave is om jongeren te stimuleren tot meer actieve vrijetijdsbesteding. Lukt het ons beide groepen te activeren?

Het voortbestaan van sportverenigingen hangt af van de betrokkenheid. We zien een afname. Wat moeten verenigingen doen om de betrokkenheid te vergroten?